

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КІЗІЛЬ Марина Анатоліївна

УДК: 811.111'37 : 004(043.3)

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА
СОЦІОФУНКЦІОНАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ
МЕТАТЕРМІНОСИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
СФЕРИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Запоріжжя – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі теорії та практики перекладу з англійської мови Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, доцент
Махачашвілі Русудан Кирилівна,
Київський університет ім. Бориса Грінченка,
завідувач кафедри романської філології та
порівняльно-типологічного мовознавства

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Бялик Василь Дмитрович,
Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича,
завідувач кафедри комунікативної лінгвістики
та перекладу

кандидат філологічних наук, доцент
Лазебна Наталія Валеріївна,
Запорізький національний технічний університет,
доцент кафедри теорії та практики перекладу

Захист відбудеться 26 серпня о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.051.02 в Запорізькому національному університеті за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус № 2, ауд.224.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус №2.

Автореферат розіслано 25 липня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Л. Клименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Наприкінці ХХ – початку ХХІ століть сфера комп'ютерних технологій стає одним із головних джерел поповнення англійської мови інноваційними одиницями у зв'язку з появою великої кількості нових понять і реалій, які потребують мовного позначення. Глобальне поширення комп'ютерної сфери, впровадження її в життєдіяльність англійськомовних спільнот та всього світового співтовариства зумовлюють появу таких понять як «комп'ютерне буття» (В. А. Кутирев), «віртуальна реальність» (А. П. Васютін, О. О. Грицанов, Ф. Біокка, Х. Рейнгольд) «комп'ютерно-опосередкована дійсність» (В. О. Ковалевський, О. О. Чернов), «комп'ютерно-опосередкована комунікація» (Н. В. Реконвальд, Л. Ленгель, А. Томік).

Набуваючи першочергового значення для сучасних інформаційних суспільств, поняття «комп'ютерне буття», «комп'ютерно-опосередкована дійсність» стають об'єктом розгляду соціології (В. О. Ковалевський, О. О. Чернов), культурології (В. В. Буряк, М. Кастельс, В. А. Кутирев), філософії (Р. Ф. Абдеев, В. Л. Васюков, А. П. Васютін). Їх дослідження в лінгвістиці як складних, цілісних, багатовимірних фрагментів позамовної дійсності у вербальному втіленні стає можливим завдяки введенню в науковий лінгвістичний обіг поняття «метатерміносистема».

Поява в мережі дослідницького лінгвістичного простору ХХІ століття поняття «метатерміносистема» зумовлена еволюційними змінами, що відбулися в цій галузі гуманітарного знання наприкінці ХХ – початку ХХІ століть. Зсув концептуального фокуса лінгвістичних досліджень у бік міждисциплінарності та поліпарадигматизму зумовив генералізацію їх ракурсу, включення дослідницького матеріалу в якісно нові системи, про що свідчать наукові праці, присвячені вивченню мультимодальних просторів (Н. Я. Град, А. О. Кібрик), концептосфер і концептосистем (С. А. Жаботинська, А. М. Приходько), фракталів (С. А. Жаботинська, С. М. Єнікеева), інноваційної логосфери (Р. К. Махачашвілі). Ці та інші праці вказують на сучасну загальнонаукову тенденцію до інтеграції та синтезування наукового знання.

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена міждисциплінарним і поліпарадигмальним характером сучасних лінгвістичних розвідок, загальною спрямованістю лінгвістичної парадигми знань на розроблення якісно нових дослідницьких об'єктів, що дозволяють розв'язати проблему вербального позиціонування цілісних, динамічних фрагментів позамовної дійсності, одним із яких є сфера комп'ютерних технологій. Наукова праця є актуальною з огляду на роль інноваційних одиниць визначеної сфери в збагаченні словникового складу англійської мови останніх десятиліть, необхідність здійснення комплексного аналізу їх структурно-семантичних і соціофункціональних характеристик з метою подальшого вивчення всіх інноваційних процесів та явищ, які відбуваються в сучасній англійській мові, визначаючи динаміку її розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексної наукової теми факультету іноземної філології

Запорізького національного університету «Когнітивно-комунікативні та лінгвокультурологічні параметри дослідження мовних одиниць» (номер державної реєстрації 0113U000807).

Мета роботи полягає в з'ясуванні структурно-семантичних і соціофункціональних параметрів одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких завдань:

- визначити гносеологічні аспекти виокремлення та дослідження поняття «метатерміносистема» в лінгвістиці;
- схарактеризувати поняття «комп'ютерна підмова» та ідентифікувати її складові одиниці;
- встановити етапи розвитку комп'ютерної підмови та її одиниць;
- виявити екстралінгвальні та інтралінгвальні аспекти параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій як форми системної організації інноваційних одиниць;
- з'ясувати структурно-семантичні характеристики інноваційних одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій;
- здійснити аналіз соціофункціональних характеристик інноваційних одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій.

Об'єктом дослідження виступає англійськомовна метатерміносистема сфери комп'ютерних технологій, репрезентована загалом інноваційних одиниць на позначення понять і реалій різносубстратних сфер комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовних спільнот.

Предметом наукової розвідки є структурно-семантичні та соціофункціональні характеристики одиниць аналізованої метатерміносистеми.

Матеріалом дослідження слугують 2000 узуальних одиниць – інновацій англійської мови, що співвідносяться з різносубстратними сферами, об'єктами, поняттями та реаліями комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовного світу. Одиниці було відібрано шляхом суцільної вибірки з новітніх англійськомовних друкованих словників, двох автоматизованих лексикографічних реєстрів англійськомовних інновацій електронного формату (*WordSpy*, *World Wide Words*) та сімдесяти шести видань сучасної англійськомовної періодики (2000-2015 pp.).

Методи та методологія дослідження визначаються його метою та завданнями. Дослідження поняття метатерміносистема базується на *системному підході*, концепціях аналізу складних системних об'єктів та їх елементів, розроблених у *загальній теорії систем і системології*. Розв'язання поставлених завдань здійснюється шляхом поєднання *ономасіологічного* та *семасіологічного підходів* до проблем номінації, методів *лінгвістичного* та *соціолінгвістичного* аналізу визначеного корпусу інноваційних одиниць. Для з'ясування їх структурно-семантичних особливостей та способів творення застосовуються методи *словотвірного, семантичного, структурно-семантичного аналізу, лінгвістичного спостереження та опису*, а їх соціофункціональні характеристики визначаються методами *соціофункціональної кореляції, лексикографічного, перекладацького, а також контекстуального аналізу*.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше:

- визначено гносеологічні аспекти виокремлення та дослідження поняття «метатерміносистема»;
- описано історію та етапи розвитку англійськомовної комп'ютерної підмови, її термінологічної та інноваційної лексики;
- з'ясовано екстралінгвальні та інтралінгвальні аспекти параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій;
- здійснено системний аналіз структурно-семантичних і соціофункціональних характеристик одиниць досліджуваної метатерміносистеми.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона сприяє поглибленню й розширенню наукових надбань сучасного мовознавства та германістики. Отримані результати та сформульовані висновки є вагомим внеском у *лінгвофілософію* та *металінгвістику* (окреслення гносеологічних умов виокремлення поняття метатерміносистема в лінгвістиці, її параметризація як лінгвального об'єкта), у *неологію* (визначення критеріїв виокремлення неологізмів, уточнення їх можливої класифікації, виявлення чинників і показників входження інноваційних одиниць до мовної системи, з'ясування форми їх системної організації та соціофункціональних характеристик), *лексикологію та теорію словотворення* англійської мови (розвиток словникового складу англійської мови, здійснення систематизації способів творення її інноваційних одиниць). Установлення соціальних чинників, що вплинули на формування й розвиток інноваційних одиниць різносубстратних сфер комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовних спільнот, виявлення етапів розвитку комп'ютерної підмови, зумовлених екстралінгвальними чинниками, можна вважати внеском до *соціолінгвістики*.

Практична цінність наукової праці полягає в можливості використання матеріалів і результатів дослідження: у навчальній роботі (для викладання нормативного курсу з лексикології (теорія словотворення), практичного курсу англійської мови та перекладу, для впровадження нових спецкурсів із лінгвофілософії та металінгвістики, неології, соціолінгвістики, структурної та функціональної лінгвістики, комп'ютерної лінгвістики); у навчально-методичній роботі (для написання навчальних посібників); у лексикографічній практиці (при укладанні словників, довідників).

Апробація роботи. Основні матеріали дисертації знайшли своє висвітлення в *одній* доповіді на всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (15-16 травня 2015 р., м. Херсон); *одній* доповіді на міжнародному науково-практичному семінарі «Мовні універсалиї у міжкультурній комунікації» (20 березня 2015 р., м. Луцьк); у *дев'яти* доповідях на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях «Мови і світ: дослідження та викладання» (26-27 березня 2015 р., м. Кіровоград); «Україна і світ: Діалог мов та культур» (1-3 квітня 2015 р., м. Київ); «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (23–24 квітня 2015 р., м. Острог); «Актуальні проблеми германської філології та прикладної лінгвістики»

(24-25 квітня 2015 р., м. Чернівці); «Пріоритети германського і романського мовознавства» (12–14 червня 2015 р., м. Луцьк); «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації» (25 червня 2015 р., м. Острог); «Сучасне та майбутнє філології в епоху глобалізації» (25 липня 2015 р., м. Будапешт, Угорщина); «Языковые категории и единицы: синтагматический аспект» (29 вересня – 1 жовтня, м. Володимир, Росія); «Економіка, наука, освіта: інтеграція та синергія» (18–21 січня 2016 р., м. Братислава, Словачія).

Публікації. Результати дисертаційної роботи викладено в *п'ятнадцяти* одноосібних публікаціях, з яких *дев'ять* є науковими статтями, опублікованими у фахових виданнях України, *дві* статті – у зарубіжних виданнях (Грузія, Угорщина), *дві* – у матеріалах міжнародних наукових конференцій, *одна* – у матеріалах міжнародного науково-практичного семінару, *одна* – у матеріалах всеукраїнської науково-практичної конференції.

Структура та обсяг дослідження. Дисертація загальним обсягом 298 сторінок (198 сторінок основного тексту) складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел теоретичного характеру (365 позицій), лексикографічних джерел (18 позицій), джерел фактичного матеріалу (76 англійськомовних видань), одного додатка, представленого глосарієм інноваційних одиниць англійської мови сфери комп'ютерних технологій з контекстами їх вживання.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної праці, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне й практичне значення здобутих результатів дослідження, подано відомості про апробацію, кількість публікацій і структуру роботи.

У **першому розділі «Теоретичні засади дослідження метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій»** здійснено огляд базових понять наукової праці, визначено гносеологічні аспекти виокремлення та дослідження поняття «метатерміносистема», надано його дефініцію, з'ясовано концепції його розгляду як системного об'єкта. Окремі підрозділи присвячено встановленню екстралінгвальних та інтралінгвальних аспектів параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій як форми системної організації англійськомовних інноваційних одиниць на позначення об'єктів, понять і реалій різносубстратних сфер комп'ютерно-опосередкованої дійсності представників англійськомовного світу.

Генералізація ракурсу лінгвістичних досліджень вказує на еволюційні процеси, що відбуваються в сучасному мовознавстві. Подібні дослідження визначаються не тільки міждисциплінарним, але й глобальним, всеосяжним характером, який виявляється як у виборі проліферованого фрагмента

лінгвальної дійсності, так і у способі його наукового розроблення та репрезентації. У зв'язку з цим у лінгвістичному обігу ХХІ століття з'являється поняття «метатерміносистема» (Н. О. Золотова, Н. В. Савінова, К. М. Тищенко).

Функціональне призначення метатерміносистеми вбачають у маніфестації системи нових понять тієї сфери наукового, технічного чи емпіричного знання, що динамічно розвивається й у процесі свого розвитку поповнюється та розширюється за рахунок нових одиниць на позначення реалій і понять цієї сфери, а також сфер, які інтегруються до неї (Н. О. Золотова). Організована в складну, багаторівневу *систему*, структурна організація якої відображає сукупність зв'язків формалізованих понять певної сфери знання, метатерміносистема дозволяє визначити їх місце серед понять інших систем знань, що корелюють із нею, з'ясувати особливості їх взаємозв'язку та взаємодії.

Метатерміносистема являє собою комплексний, консолідований лінгвальний об'єкт, інноваційний за своїми ознаками та характеристиками, виокремлення якого дозволяє говорити про новий етап у вивченні особливостей системної організації інноваційних одиниць мови певної сфери науки, техніки (І. І. Токарева). Теоретико-методологічна релевантність подібних розвідок зумовлена необхідністю розв'язання проблеми вербального позиціонування цілісних, динамічних фрагментів позамовної дійсності різного ступеня абстракції та ієрархічної упорядкованості, що усвідомлюються як таксони світу (Р. К. Махачашвілі).

Проблема дослідження цілісних фрагментів буття сягає ще часів античності. Філософські уявлення про систему, форму, структуру, що є ключовими для розуміння поняття «метатерміносистема», відігравали першорядну роль у філософському осмисленні категорій буття, знання, мислення майже на всіх етапах розвитку людства. Успадковані від античності уявлення про систему як спосіб організації буття, знання були пізніше розвинуті в системно-онтологічних концепціях І. Канта, Б. Спінози, Г. Лейбніца, Г. Гегеля та інших.

Поняття «*система*» та «*структура*» стають ключовими для лінгвістичної парадигми знань за часів структуралізму (Ф. де Соссюр, І. Бодуен де Куртене, Р. Якобсон, Л. Єльмслєв). Вказані поняття були об'єктом аналізу при дослідженні терміносистем у класичному термінознавстві. Загальноприйняте поняття системи як чогось замкненого, що має певні сталі властивості (на якому, власне, й базується чимало традиційних термінологічних класифікацій) у другій половині ХХ ст. вже не задовольняє понятійний апарат більшості наук.

Нові концепції аналізу систем, критерії їх параметризації, розроблені в межах таких міждисциплінарних галузей, як загальна *теорія систем* і *системологія*, що почали розвиватися ще в середині ХХ століття, знайшли своє застосування при вивченні метатерміносистеми як складної, цілісної, багаторівневої, динамічної системи, елементами якої є мовні інновації на позначення нових явищ і понять певної наукової, технічної, професійної чи емпіричної сфери в динаміці її розвитку та сукупності зв'язків з іншими сферами.

Як один із видів абстрактних систем, виокремлених з метою «ідентифікації зони змістового синтезу взаємопов'язаних і взаємозумовлених дискретних одиниць вербалізованого знання певної сфери дійсності» (Н. О. Золотова), метатерміносистема структурована так, що в абстрактному вигляді відображає концептуальну будову досліджуваної сфери (Н. В. Савінова). Структура метатерміносистеми характеризується польовою організацією, відсутністю змістового «центрування», наявністю асистемних ризоморфних утворень, що визначають «принципово неструктурний і нелінійний спосіб організації цілісності об'єкта» (Н. О. Золотова).

Поява й поширення у США сфери комп'ютерних технологій спричинила розвиток нової підсистеми англійської мови – комп'ютерної підмови, що є засобом писемного й усного спілкування різних груп людей у сфері комп'ютерних технологій. Елементами комп'ютерної підмови є її терміни, професійна та жаргонна комп'ютерна лексика. Нами було виокремлено шість етапів розвитку комп'ютерної підмови та її одиниць, що корелюють з етапами розвитку самої комп'ютерної сфери.

Перший етап розпочинається з другої половини 40-х років ХХ століття, коли з'являються електронні обчислювальні машини, що працювали на електронних лампах і були праобразами сучасних комп'ютерів. У визначений час відбувається стихійне формування термінології майбутньої сфери комп'ютерних технологій, до якої потрапили одно-, дво- та багатокomпонентні терміни на позначення системних елементів, особливостей архітектури електронних обчислювальних машин і майбутніх комп'ютерів (*processor, relay, computer architecture, control unit, decoder assembler, arithmetic logic unit, delay line memory*). Збагачення англійськомовної термінології та підмови сфери комп'ютерних технологій відбувається також протягом другого (1955-1964 рр.) та третього етапів її розвитку (1965-1970 рр.), коли елементною базою третього покоління комп'ютерів стають мініатюрні транзистори та інтегральні схеми.

На четвертому (1970-1980 рр.) та п'ятому етапах (1980-1990 рр.) комп'ютерна підмова та термінологія англійської мови продовжує активно розвиватися, поповнюючись термінами на позначення модифікованої бази комп'ютера (*controller, transputer, chip set, head crash, input-output microprocessor, multi-application computer, microprocessor analysis package*); периферійного комп'ютерного обладнання, його елементів і характеристик (*curve plotter, graphical input, graphic input panel, light gun, raster graphic system*); програмного забезпечення, його елементів, програмних продуктів (*operating system, graphical editor, nstallation package, Microsoft Word, LSD – Liquid Crystal Display*) та інше.

На шостому етапі відбувається розгалуження комп'ютерної лексики на одиниці професійної підмови та лексику підмови користувачів комп'ютера. Масове використання всесвітньої мережі Інтернет, що відбувається на цьому етапі, зумовлює появу великої кількості інноваційних засобів номінації понять і реалій інтернет-сфери та інших сфер життєдіяльності англійськомовних суспільств, опосередкованих комп'ютерною технікою та інтернет-технологіями.

Умови параметризації, тобто визначення параметрів дослідження метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій, що являє **систему організації загалу інноваційних одиниць** на позначення понять і реалій, які виникли внаслідок поширення комп'ютерної сфери, її впровадження в інші сфери буття англійськомовних спільнот, визначаються низкою екстралінгвальних та інтралінгвальних факторів. *Екстралінгвальні* фактори сприяли появі та поширенню великої кількості англійськомовних інновацій не тільки серед носіїв англійської мови, але й у всьому світі та, як наслідок, необхідності їх систематизації з метою лінгвістичного аналізу. До таких екстралінгвальних факторів слід віднести: *інформатизацію, комп'ютеризацію* англійськомовних суспільств і всього світового співтовариства в цілому, *створення та поширення інтернет-сфери та кіберпростору*, а також процеси *глобалізації світової спільноти, експансії англійської мови, пріоритетності мовного кодування понять комп'ютерно-опосередкованої дійсності її засобами*.

Лінгвальні аспекти параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій базуються на засадах системності, інтегрованості її одиниць, їх особливій структурно-семантичній організації. Аналізована метатерміносистема має всі характеристики системного об'єкта: цілісність, структурність, ієрархічність, функціональність, неадитивність, еквіфінальність (Р. К. Махачашвілі). Інтегрований характер її інноваційних одиниць визначається тим, що всі вони слугують засобами позначення понять, реалій, явищ комп'ютерно-опосередкованої дійсності та її окремих сфер.

Метатерміносистема англійської мови сфери комп'ютерних технологій є відкритою, динамічною системою, яка постійно поповнюється інноваційними одиницями та взаємодіє з іншими підсистемами мови. Структурно-семантична організація аналізованої метатерміносистеми визначається наявністю семантичних полів і ризоморфних утворень. На мовному рівні це знаходить своє відображення в тому, що інноваційні засоби номінації понять і реалій, які з'явилися внаслідок поширення комп'ютерних технологій, є «біофункціональними» одиницями, незакріпленими за однією визначеною сферою спілкування.

У другому розділі **«Методологія та методика дослідження метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій»** з'ясовано методологічні принципи дослідження аналізованої метатерміносистеми: *панекспансіонізм, неоекспланаторність, неоантропоцентризм і неофункціоналізм* (О. С. Кубрякова, О. П. Воробйова).

Панекспансіонізм визначає міждисциплінарний та інтегративний характер розроблення поняття «метатерміносистема англійської мови сфери комп'ютерних технологій». Міждисциплінарність виявляється в активному залученні даних з інших наук: філософії (Аристотель, І. Кант, Спіноза, Г. Лейбніц), лінгвофілософії (В. фон Гумбольдт, О. О. Потебня), загальної теорії систем (Л. фон Бергтрафані, О. Богданов, Н. Вінер), системології та теорії систем (В. Н. Волкова,

О. О. Денисов). Залучення даних із традиційного (класичного) термінознавства, загальної теорії систем і системології дозволяє здійснити порівняльний аналіз понять «терміносистема» та «метатерміносистема», визначити їх характерні риси та особливості, дистинктивні ознаки та характеристики як системних об'єктів.

Теорія полів, розроблена в межах прототипної семантики, уможливорює визначення структурно-семантичних особливостей польової організації аналізованої метатерміносистеми англійської мови. Використання даних із неології дозволяє з'ясувати лінгвальний статус англійськомовних інновацій, які є конститутивними елементами означеної метатерміносистеми. Дослідження структурних і семантичних особливостей виявлених інноваційних одиниць стає можливим завдяки залученню даних, методів і методик аналізу структурної лінгвістики, лексичної семантики, семасіології. Соціофункціональні характеристики інновацій, їх розподіл за соціофункціональними класами виявляється можливим не тільки через аналіз семантики та функціональних характеристик, контекстів їх застосування, але й через залучення соціолінгвальних даних про корелятивні зв'язки між соціальними факторами та мовними явищами, соціальною зумовленістю розвитку словникового складу, визначення сфер використання інноваційних одиниць.

Подібний набір даних із різних дисциплін лінгвістичного циклу, а також інших наук, суміжних і несуміжних із лінгвістикою, задіяний при виокремленні та дослідженні метатерміносистеми як складного динамічного лінгвального системного об'єкта, визначається інтегративним і міждисциплінарним характером лінгвістичних розвідок сьогодення, їх *неоекспланаторністю*.

Принцип *неоантропоцентризму* виявляється в перенесенні дослідницького акценту на суто мовний (емпіричний) матеріал, яким є загал інновацій, об'єднаних із дослідницькою метою вербального позиціонування такого різносубстратного фрагмента позамовної дійсності англійськомовних спільнот, як комп'ютерно-опосередкована дійсність у штучний, системний об'єкт – метатерміносистему англійської мови сфери комп'ютерних технологій. Принцип *неофункціоналізму* виявляється в розумінні, позиціонуванні та аналізі означеної метатерміносистеми як складного, динамічного об'єкта, що відображає сферу комп'ютерних технологій у кореляціях з іншими, віддзеркалює існування взаємозв'язку та взаємодії з ними, що власне і вказує на динамічність її розвитку.

Методологічно значущими для дослідження метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій виявляються змістові принципи *системного підходу*, розроблені в *загальній теорії систем* та *системології*, що виражають типологічні характеристики системних об'єктів (В. Н. Волкова, О. О. Денисов). Системний підхід передбачає не тільки всебічний аналіз означеної метатерміносистеми як цілісного об'єкта, але й дослідження її конститутивних елементів, тих одиниць, формою організації яких вона виступає – інновацій англійської мови.

У зв'язку з цим конструювання методології наукового дослідження являє собою *двохетапний* процес, в якому *перший етап є інтегруючим*, спрямованим на *аналіз самої метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій як цілісного складного багаторівневого об'єкта*, системи інноваційних одиниць англійської мови, зони інтеграції та змістового синтезу взаємопов'язаних і взаємозумовлених дискретних одиниць вербалізованого знання у визначеній сфері. Другий етап є *диференціюючим*, зорієнтованим на дослідження окремих елементів визначеної метатерміносистеми – *способів творення її інноваційних одиниць, їх структурно-семантичних і соціофункціональних характеристик*. Дослідження подібних характеристик, властивих конститутивним елементам аналізованої метатерміносистеми, дозволяє визначити її структурно-семантичні та соціофункціональні параметри.

Розроблення поняття «метатерміносистема англійської мови сфери комп'ютерних технологій» як дослідницького об'єкта, форми системної організації загалу інноваційних одиниць, що виникли в англійській мові внаслідок поширення цієї сфери, появи її окремих явищ і понять, потребувало застосування комплексу загальнонаукових методів: *аналізу, синтезу, опису, спостереження, індукції, дедукції, порівняння, узагальнення, аналогії*.

Методи *словотвірного, структурного, семантичного аналізу, лінгвістичного спостереження й опису*, а також *аналізу безпосередніх складників* було задіяно при виявленні структурних особливостей, а також *словотвірного, фразотвірного, смислотвірного потенціалу інноваційних одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій*. Аналіз семантичних особливостей загалу мовних інновацій здійснювався із застосуванням таких методів, як *семантичний та контекстуальний аналіз*.

Методи *семантичного, контекстуального аналізу, лінгвістичного спостереження та опису*, а також *метод соціофункціональної кореляції* було використано при розподіленні інновацій метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій за соціофункціональними класами, визначенні особливостей їх використання в соціальних сферах і функціонування в контекстах.

У третьому розділі «**Способи творення та структурно-семантичні характеристики одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій**» розглянуто основні способи творення англійськомовних інноваційних одиниць – конститuentів аналізованої метатерміносистеми. Для утворення англійськомовної інноваційної лексики метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій використовуються традиційні способи словотворення: *афіксація, словоскладання, телескопія, скорочення та абревіація, конверсія*. Найбільш продуктивними є *афіксальний спосіб* творення виявлених інноваційних одиниць, а також *словоскладання*.

Англійськомовні інновації метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій характеризуються широким інвентарем *префіксів*.

Найпродуктивнішими є префікси: **cyber-** (*cybercafe, cyberhood, Cyber Monday, cyberbalkanization, cybercasing, cyberhodriac, cybersiunhibition, cyberflaneur, cybergripping, cyberpark, cyberprivacy, cyberscriber, cybersquatting, cybervigintalism, cybrarian*); **techno-** (*technosphere, techno-creep, techno-strike, technoburb, technofossil, technology, technology-related anxiety, technoplegic, technopropism, technorealist, technostalgia*); **tele-** (*television, telecom hotel, teledensity, telefelony, telehealth, telematics, telephone triage, telepresence, telework*).

Префікс **e-** (від лексеми *electronic*) є також продуктивним засобом творення інноваційних одиниць. Цей елемент надає словоформі значення певної дії, що виконується за допомогою інтернет-засобів. Також цей словотворчий елемент позначає приналежність до електронної/техногенної сфери, наприклад: *e-commerce, e-mail apnea; e-mail hygiene; e-wallet; e-cruitment*.

Суфікси **-er, -not, -iot, -ie, -ist, -erati** (наприклад, *hacker, internot, vidiot, hacktivist, chatterati*) вказують на характеристики людини, її дії у віртуальному світі. Визначаючи подібні дії та характеристики, суфікси **-not, -iot, -ie** мають іронічно-негативну конотацію, наприклад: *Which is why he has little patience for the ineffective (and, even more distressing to a true hacker, inelegant) attempts against his system he regularly observes with amusement. He estimates 99% are launched by what security experts call 'script kiddies'. With no technical knowledge, these would-be 'crackers' (the Net term for malicious hackers) don't write their own code.* – (USA Today, May 6, 2008).

Словоскладання є дієвим способом утворення англійськомовної інноваційної лексики метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій. За структурою своїх компонентів ці мовні інновації розподіляються на такі типи: а) складні слова, утворені з простих основ: *touchdown, slivercasting, smartphone*; б) складно-похідні слова: *user-friendly, computer-mindedness, doom-monger*; в) складноскорочені слова: *smexting, machinima, spamdexing*; г) лексикалізовані синтаксичні утворення: *word-of-post, word-of-blog, crime-as-a-service*.

Зростає кількість багатокомпонентних лексичних інновацій метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій, складних слів синтаксичного типу, утворених шляхом універбації синтаксичних конструкцій, наприклад: **apps-on-tap** (*Today, US companies spend \$300 billion a year on infotech. But, says Boston Consulting Group Inc., only 33 per cent of major software projects save money or boost sales. Corporations have realized that outsourcing IT could increase the efficiency of technology investments by 20 per cent. That's because apps-on-tap lets companies pay for just the computing they actually use.* – Computers Today, July 6, 2000); **pay-as-you-app** (*An under-discussed aspect of the Internet.org strategy – which has already been tried in the Philippines, Paraguay and Tanzania – is the 'pay-as-you-app' model, which charges users different rates for data consumed by different apps. Thus, while all apps are equal, some are more equal than others, in that Internet.org will subsidize them, while data consumed by other, 'less equal' apps will be charged on an individual basis.* – The New York Times, August 2, 2014).

Високопродуктивними скороченнями, характерними для англійськомовної комп'ютерної інноваційної лексики, є літерно-цифрові аббревіатури, наприклад: **Y20K** (*year 2000 OK*) – (*Trying to sum up a worldwide story in one headline seemed too much for some newspapers, which stuck with numbers instead: The New York Times used '1/1/00,' and The Washington Post and the New York Daily News chose '2000'.* – Newsweek, April 24, 2000). **Y2K leap year bug** (*Just when you thought it was safe to log on, here comes the dreaded Y2K Leap Year Bug. CERT – the respected Computer Emergency Response Team, based at Carnegie-Mellon University – has issued an advisory on how some computers will mistake Feb. 29 for March 1.* – USA Today, January 5, 2000).

Значну кількість інноваційних одиниць утворено шляхом акронімізації, зокрема: **FOMO** (*The fear of missing out on something interesting or fun, particularly when it leads to obsessive socializing or social networking*).– (*It begins with a pang of envy. Next comes the anxiety, the self-doubt, the gnawing sense of inadequacy. Finally, those feelings fizzle, leaving you full of bilious irritation. Whether it's triggered by Laura's tweet from backstage at that gig or Joe's photos from his tropical retreat, most habitual users of social media will recognise the syndrome, which now has an equally irksome acronym: FOMO. For the uninitiated, that's 'fear of missing out'.* – The Guardian, April 17, 2011). **MOOC – MOOCs** (*Massive Open Online Courses*) are the latest addition to the acronym-bound lexicon of higher education, and quite possibly the most significant of them all. They represent a new generation of online education, freely accessible on the internet and geared towards very large student numbers. – The Guardian, August 8, 2012).

Телескопія є продуктивним способом творення інноваційних одиниць сучасної англійської мови. Визначення структурних характеристик тих її мовних інновацій, що з'явилися внаслідок поширення комп'ютерної сфери, здійснювалося за класифікацією Т. Р. Тимошенко, яка запропонувала розподіл повних телескопізмів на такі підгрупи: а) утворені злиттям двох скорочених форм вихідних основ (*hacktivist, hacking + activist*, тобто «хактивіст», що позначає хакера, який зламує систему для подальшої агітаційної діяльності); б) утворені злиттям початку першого компонента та початку другого: (*hackint, hacking + intelligence*, тобто «хакерство» + «розвідка», що позначає секретну інформацію, яку отримали після зламу комп'ютерної системи; *datacasting, data + broadcasting*, як загальне позначення передавання будь-якої інформації через «цифрові» мережі, *webcasting (web + broadcasting)* – «передавання інформації через світову павутину»); в) утворені злиттям початкових частин скорочених основ вихідних слів, а також слова-злитки скороченої частини другого компонента (*podcast, iPod+broadcast*, – «аудиофайл, який можна завантажити та прослуховувати на комп'ютері, телефоні»); г) утворені злиттям початку першого компонента одного слова та середини другого компонента наступного слова (*confab, confer + confabulation* – «чат-конференція в мережі Інтернет»); д) утворені злиттям

закінчення першого компонента із закінченням другого (*bluejacking, Blue(tooth) + jacking*, тобто *викрадання даних із чужого мобільного телефону шляхом надсилання анонімного повідомлення через Bluetooth*).

Основною моделлю *конверсійного словотворення* аналізованого корпусу інноваційних одиниць англійської мови є конверсійна модель $N \rightarrow V$, наприклад: *an e-mail* → *to e-mail*, *an mailstrom* → *to mailstrom*, *a text-messag* → *to text-message*, *a blog* → *to blog*, *an audioblog* → *to audioblog*, *a spam* → *to spam*, *chip* → *to chip*.

Творення англійськомовної інноваційної лексики метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій здійснюється й *семантичним способом*, шляхом *семантичної деривації*, що виявляється в процесах *спеціалізації* та *трансспеціалізації* лексичних одиниць. Спеціалізації підлягають одиниці загальноживаної англійської мови, які набувають «комп'ютерної маркованості». Трансспеціалізація полягає в зміні лексичними одиницями свого спеціального, фахового значення при переході з однієї професійної підмови до іншої. Механізмами семантичної деривації є *метафора* й *метонімія*.

Метафоричний і метонімічний механізми спричиняють виникнення переносних значень у лексичних одиницях. Метафоричні одиниці входять до комп'ютерної з інших професійних сфер: медичної (*e-thrombosis, virus, antidote, hygiene, (upgrade) fever, clone*); військової (*blivet, time bomb, to frag, locked and loaded*); транспортної (*highway, traffic, crash, bus, tank*); банківської (*silent run, switch*); флори та фауни (*weasel, black widow, tiger team, tortoise (site), dead tree*) та інших. Джерелом метафоричних інновацій є також література: міфи, твори з магії та релігії. Запозичення з цієї сфери (*reaper, demidog, guru, avatar, black art, bible*) свідчать про міфологізацію віртуального світу, приписування йому магичних рис. Метонімія є менш продуктивним механізмом творення семантичних дериватів метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій.

Четвертий розділ «Соціофункціональні характеристики одиниць метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій» присвячено детальному аналізу соціофункціональних характеристик інноваційних одиниць означеної метатерміносистеми, що здійснюється шляхом виявлення кореляції між соціальними явищами та процесами поповнення англійської мови інноваційними одиницями, з'ясування конкретних соціальних чинників, що зумовлюють подібні процеси, встановлення соціальних сфер і контекстів використання мовних інновацій.

Середовищем породження та функціонування інноваційних одиниць виступає, насамперед, сама *техносфера комп'ютерних технологій*, в якій відбуваються зміни, вдосконалюються та створюються нові комп'ютери, комп'ютерне та комунікаційне обладнання, програмне забезпечення, про що свідчать приклади мовних інновацій: *marketecture* – *нова модель комп'ютера, яку інтенсивно рекламують, хоча вона ще не завершена (The Advanced Micro Devices and Intel debate, always a heated one (er, sorry), has come to the fore after the launch*

*of AMD's Athlon XP last week. With it comes the marketecture hype that outright processor speed isn't everything, and good luck to them if it proves to be the case. – InfoWorld, Oct. 15, 2001); **adware** – спеціальна програма для реклами через Інтернет, особливо для «живих рекламних роликів» (The alien programs extend well beyond viruses and worms to new categories known as spyware and adware. – Austin American-Statesman, Sept. 4, 2003).*

Вплив всесвітньої комп'ютерної мережі та новітньої техніки на різні аспекти суспільно-політичного життя англійськомовних спільнот знаходить своє відображення в її інноваційних одиницях на позначення наслідків і змін, які відбулися в цій надзвичайно важливій сфері життя англійськомовного світу у зв'язку з упровадженням комп'ютерних технологій, наприклад: **digital divide** – *прірва між багатими, комп'ютеризованими і бідними країнами (This is the digital divide, now more than a decade old, a rarely discussed schism in which the unconnected are second-class citizens. In some parts of this so-called Internet ghetto, the screech of a telephone modem dialing up to get online is not uncommon. And with dial-up, YouTube is impossible to use. – The Washington Post, July 23, 2007).*

Уже не тільки в США, Великобританії, Японії, але й в інших країнах світу говорять про глобальну комп'ютеризацію (**global computerization**), а також про існування таких понять, як **cyberculture** (кіберкультура) – *нова за формою і за змістом культура в суспільстві, яке практично в усіх сферах життя використовує комп'ютерні технології, cyberethics* (кіберетика) – *нові морально-етичні норми, які виникають у зв'язку з комп'ютеризацією суспільства.*

Розвиток комп'ютерних технологій і поширення інтернет-комунікації помітно вплинули на сферу економіки та бізнесу англійськомовних країн та всього світу. Інтернет – один із головних факторів впливу на світову економіку, етап розвитку якої позначається в англійській мові інноваційним словосполученням **dot-com era** (**dot-com** – *інтернетівський, пов'язаний з Інтернетом*). Економічна діяльність, що здійснюється через Інтернет, отримує у зв'язку з цим назву **dot-com economy**, а всі організації, що працюють через електронну мережу – **dotcom world**.

Сфера комп'ютерних технологій дала поштовх розвитку інтернет-банкінгу. Для позначення віртуальних банків в англійській мові широко вживаються інноваційні одиниці **cyberbank, virtual bank, Internet bank, online bank**. Переважна більшість неіномінацій інтернет-банкінгу пов'язана із сучасними засобами комунікації та комп'ютерної техніки **personal computer banking, home banking, mobile banking, sms-banking**. Банківські послуги, що здійснюються через Інтернет, позначаються новотворами **on-line billing, e-billing**. США та країни Європи називають нині безготівковими суспільствами (**cashless money societies**), оскільки фінансові операції здійснюються в них здебільшого за допомогою комп'ютерної техніки. Сучасні форми електронного банкінгу спираються на використання портативних комп'ютерів, смартфонів, позначених інноваційною одиницею **PDF-**

banking (personal digital assistance + banking, wireless banking). Використання електронного підпису (*e-signature*), який вважають дійсним у більшості країн світу, зазвичай прискорює процеси укладання контрактів, договорів тощо.

Про ефективність розвитку інтернетівської економіки англійськомовного світу свідчить той факт, що у Великобританії було введено офіційну посаду чиновника, відповідального за розвиток електронної торгівлі через Інтернет (*e-envoy*), а дії такого чиновника координуються «електронним міністром» (*e-minister*). Американські університети пропонують програми здобуття вчених ступенів у галузі «електронної торгівлі» – *e-commerce degree*; платники податків у Великобританії та США вже зараз мають можливість надсилати свої декларації електронним способом (*to e-file, e-filing*), що значно прискорює процес урегулювання їх стосунків із податковою службою. Останнє десятиліття є часом «мобільного зв'язку». Саме тому в англійськомовному світі з'явилося поняття «електронного мобільного бізнесу» (*mobile e-business*).

Сфера комп'ютерних технологій стає одним із основних факторів, який визначає процеси розвитку *науки*, а також модернізації *освіти* в англійськомовних суспільствах. Сучасний етап розвитку наук в умовах тотальної комп'ютеризації та «інтернетизації» позначається іноваційною одиницею *e-Science*. Взаємодія та взаємопроникнення різних сфер знань зумовили розвиток науки в цілому, а також появу її нових галузей, які потребують номінації, наприклад: *computer linguistics, computer design, computer modelling*. Такі назви вказують на те, що основою номінації цих наук є щонайменше дві наукові галузі, однією з яких є комп'ютерні технології. Сфера комп'ютерних технологій дала поштовх розвитку таких багатовимірних наукових понять, як *computer vision* – «комп'ютерний зір», *augmented reality* – «доповнена реальність».

Упровадження комп'ютерної техніки внесло зміни й у систему освіти англійськомовних країн. Якщо в ХХ столітті в США, Канаді, Великобританії характеристика системи освіти здійснювалася за допомогою словосполучення *computer-aided education*, то зараз в англійській мові вже закріпилася інновація *webucation (web+education)*, що відбиває суть нового, «віртуального» виду освіти. Синонімами цієї одиниці виступають англійськомовні новотвори *cybereducation, e-education, teleeducation, distance learning*, а сам процес навчання отримує назву *digital learning (Digital learning is any instructional process and practice that effectively uses technology to strengthen a student's learning experience. It emphasizes high-quality instruction and provides access to challenging content, feedback through formative assessment, opportunities for learning anytime and anywhere, and individualized instruction to ensure all students reach their full potential to succeed in college and a career. – Washington Post, February, 2007)*. Комп'ютерні технології мають вплив і на розвиток сфери *культури* різних англійськомовних країн, що відбивається в появі нових понять і реалій, які потребують іноваційного позначення.

ВИСНОВКИ

Теоретико-методологічна релевантність виокремлення поняття «метатерміносистема англійської мови сфери комп'ютерних технологій» зумовлена еволюційними змінами, що відбуваються в лінгвістиці, визначаючи генералізацію її ракурсу, поліпарадигмальний і міждисциплінарний характер лінгвістичних розвідок. Означена метатерміносистема є штучним, абстрактним утворенням, виокремленим із дослідницькою метою вербального позиціонування цілісного, проліферованого фрагмента позамовної дійсності, яке отримало назву «комп'ютерне буття».

Ключову роль у розумінні поняття «метатерміносистема» відіграють поняття «система», «форма», «структура», що розроблялися ще за часів античності, змінюючи своє значення та змістове наповнення упродовж століть. Поняття «система» та «структура» стають ключовими й для структурної лінгвістики, а також класичного термінознавства, у межах якого здійснюються дослідження різних терміносистем та їх одиниць. Нові концепції аналізу систем, розроблені в таких міждисциплінарних науках, як загальна теорія систем і системологія, знаходять своє застосування при вивченні поняття «метатерміносистема» в лінгвістиці.

Комп'ютерна підмова є засобом писемного й усного спілкування різних груп людей у сфері комп'ютерних технологій. Одиницями комп'ютерної підмови є комп'ютерні терміни, професійна лексика та жаргонізми. Нами було виокремлено шість етапів розвитку комп'ютерної підмови та її термінології, що корелюють з етапами розвитку самої сфери комп'ютерних технологій. На шостому етапі з'являється велика кількість мовних інновацій на позначення нових понять і реалій інтернет-сфери та інших сфер життєдіяльності англійськомовних суспільств, опосередкованих комп'ютерною технікою та інтернет-технологіями.

Теоретико-методологічні умови параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій як форми системної організації інноваційних одиниць на позначення понять і реалій, що виникли внаслідок поширення сфери комп'ютерних технологій, її впровадження в інші сфери життєдіяльності англійськомовних спільнот, базуються на екстралінгвальних та інтралінгвальних факторах. Інформатизація, масова комп'ютеризація англійськомовних спільнот і всього світового співтовариства, створення та поширення інтернет-сфери та кіберпростору, процеси глобалізації, експансії англійської мови та пріоритетність кодування її засобами понять, реалій і фрагментів комп'ютерно-опосередкованої дійсності й визначають умови параметризації аналізованої метатерміносистеми.

Засади системності, інтегрованості її одиниць, особливості структурно-семантичної організації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій визначають умови її параметризації як цілісного

лінгвального об'єкта, виокремленого з метою визначення особливостей системної організації загалу її одиниць, а також вербальної репрезентації комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовних спільнот у всіх її проявах та єдності різносубстратних сфер. Аналізована метатерміносистема має всі характеристики системного об'єкта: цілісність, структурність, ієрархічність, функціональність, неадитивність, еквіфінальність. Інтегрованість аналізованої метатерміносистеми визначається тим фактом, що її одиниці виступають засобами номінації понять, реалій, явищ комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовних спільнот. Особливості структурно-семантичної організації досліджуваної метатерміносистеми визначаються її польовою організацією, наявністю семантичних полів, які об'єднують інноваційні одиниці на позначення понять і реалій окремих, дискретних сфер життєдіяльності англійськомовних спільнот, опосередкованих існуванням комп'ютерних технологій.

Головною особливістю структурно-семантичної організації аналізованої метатерміносистеми та її підсистем (семантичних полів) є наявність ризоморфних утворень – відкритих структур, позбавлених змістового «центрування», з місцями концептуального розриву, де переплітаються системна й асистемна організація. На мовному рівні це виявляється в тому, що інновації на позначення понять і реалій, які з'явилися внаслідок поширення комп'ютерних технологій, є «біофункціональними» одиницями, незакріпленими за однією, певною сферою спілкування.

Структурно-семантичні параметри метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій визначаються з урахуванням способів творення, структурно-семантичних характеристик інноваційних одиниць – її елементів. Такий підхід детерміновано системним аналізом властивостей і характеристик об'єктів, які визначаються властивостями й характеристиками своїх конститутивних елементів. Характеристика мовних інновацій аналізованої метатерміносистеми здійснюється з урахуванням способів їх творення: афіксації, словоскладання, телескопії, аббревіації, конверсії. Семантичний спосіб творення англійськомовних лексичних інновацій метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій полягає в процесах спеціалізації одиниць загальноживаної лексики та трансспеціалізації одиниць інших професійних підсистем англійської мови, а метафора та метонімія виступають основними механізмами творення інноваційних семантичних дериватів.

Соціофункціональні параметри метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій визначаються з огляду на соціофункціональні характеристики її одиниць, які встановлюються шляхом кореляції між соціальними явищами та процесами породження інновацій, а також визначенням сфер і реальних контекстів використання. Оскільки подібні одиниці належать до розряду «біофункціональної лексики», вони можуть слугувати засобами спілкування й обміну інформацією в декількох соціальних сферах

англійськомовної комунікації одночасно. Сферами застосування мовних інновацій є, насамперед, сама комп'ютерна техносфера, суспільно-політична сфера, а також сфери економіки й бізнесу, науки та освіти, культури.

Результати дисертації відкривають перспективи для подальшого дослідження лінгвосинергетичних аспектів формування метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій. На особливу увагу заслуговує також вивчення лінгвокультурологічних і лінгвопрагматичних параметрів функціонування її інноваційних одиниць у різних національних варіантах сучасної англійської мови.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

1. Кізіль М. А. Аббревіатури та скорочення в сфері комп'ютерних технологій англійської мови / М. А. Кізіль // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія Філологічні науки. – № 3 (304). – Луцьк : Вид-во Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2015. – С. 282-287.

2. Кізіль М. А. Гносеологічні аспекти виокремлення та дослідження метатермінів і метатерміносистем у сучасній лінгвістиці та термінознавстві / М. А. Кізіль // Наукові записки. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. – Кн. 1. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – С. 33-37.

3. Кізіль М. А. Еволюція розуміння поняття терміну в лінгвістиці / М. А. Кізіль // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Вип. 137. – Кіровоград : Видавець Лисенко В.Ф., 2015. – С.25-28.

4. Кізіль М. А. Етапи формування та дистинктивні ознаки терміносистеми сфери комп'ютерних технологій англійської мови / М. А. Кізіль // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філологічна» : збірник наукових праць. – Вип. 54. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. – С. 114-116.

5. Кізіль М. А. Семантичні аспекти міграції одиниць метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій англійської мови / М. А. Кізіль // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. праць. – Серія: Філологія. – Вип. 15. – Одеса, 2015. – С. 52-55.

6. Кізіль М. А. Когнітивне термінознавство: витоки, завдання й перспективи розвитку / М. А. Кизиль // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. праць. – Серія: Філологія. – Вип. 16. – Одеса, 2015. – С. 182-185.

7. Кізіль М. А. Соціофункціональні аспекти формування та розвитку метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій англійської мови / М. А. Кізіль // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць. – Вип. 56. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. – С. 140-142.

8. Кізіль М. А. Структурні особливості англійських телескопічних термінів сфери комп'ютерних технологій / М. А. Кізіль // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – Вип. 27. – К. : Логос, 2015. – С. 144-152.

9. Кізіль М. А. Функціональні характеристики англомовних комп'ютерних термінів / М. А. Кізіль // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – Германська філологія. – Вип. 740-741. – Чернівці : Вид-во «РОДОВІД», 2015. – С. 75-77.

10. Кізіль М. А. Екстралінгвальні та інтралінгвальні аспекти параметризації метатерміносистеми сфери комп'ютерних технологій англійської мови / М. А. Кізіль // Science and Education a New Dimension. Philology. – III (13). – Issue 62. – Budapest, 2015. – С. 50-54.

11. Кизиль М. А. Прагматические особенности функционирования и использования компьютерной терминологии английского языка / М. А. Кизиль // Язык и культура. Научный журнал. – № 13. – Кутаиси: изд-во «Джоржоба», 2015. – С. 68-70.

12. Кизиль М. А. Английские метафорические термины Интернет-сферы / М. А. Кизиль // Языковые категории и единицы: синтагматический аспект. Материалы XI Международной научной конференции (Владимир, 29 сентября – 1 октября 2015 года). – Владимир : Транзит-ИКС, 2015. – С. 195-197.

13. Кізіль М. А. Категоріальні ознаки англомовних комп'ютерних термінів / М. А. Кізіль // Мовні універсалії у міжкультурній комунікації: Матеріали V Міжнародного науково-практичного семінару / СНУ імені Лесі Українки, Луцьк, 20 березня 2015 р. – Луцьк, 2015. – С. 178-181.

14. Кізіль М. А. Роль греко-латинських елементів в формуванні комп'ютерної термінології англійської мови / М. А. Кізіль // Україна і світ: діалог мов та культур: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 01–03 квітня 2015 року. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2015. – С. 159-161.

15. Кізіль М. А. Функціонування англомовних лексичних інновацій сфери комп'ютерних технологій / М. А. Кизиль // Економіка, наука, освіта: інтеграція та синергія: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Братислава, 18-21 січня 2016 року).: у 3-х т. – Т. 3. – К. : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2016. – С. 22.

АНОТАЦІЯ

Кізіль М. А. Структурно-семантичні та соціофункціональні параметри метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій як форми системної організації мовних інновацій – засобів номінації понять і реалій різносубстратних сфер комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовних країн. У роботі визначаються екстралінгвальні та інтралінгвальні аспекти параметризації метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій. Структурно-семантичні параметри метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій виявляються шляхом аналізу способів творення та структурно-семантичних характеристик її одиниць. З'ясування соціофункціональних характеристик одиниць аналізованої метатерміносистеми здійснюється з урахуванням сфер і контекстів їх використання.

Ключові слова: метатерміносистема, англійська мова, комп'ютерні технології, інновація, параметризація, структурно-семантичні параметри, соціофункціональні характеристики.

АННОТАЦІЯ

Кизиль М. А. Структурно-семантические и социофункциональные параметры метатерминосистемы английского языка сферы компьютерных технологий. – Рукопись.

Дисертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Запорожский национальный университет. – Запорожье, 2016.

Дисертация посвящена исследованию метатерминосистемы английского языка сферы компьютерных технологий как формы системной организации языковых инноваций – средств номинации понятий и реалий разносубстратных сфер компьютерно-опосредованной действительности англоязычных стран. В работе определяются экстралингвальные и интралингвальные аспекты параметризации метатерминосистемы английского языка сферы компьютерных технологий. Структурно-семантические параметры метатерминосистемы английского языка сферы компьютерных технологий выявляются путем анализа способов образования и структурно-семантических характеристик ее единиц. Выяснение соціофункціональних характеристик единиц анализируемой метатерміносистеми осуществляется с учетом сфер и контекстов их использования.

Ключевые слова: метатерминосистема, английский язык, компьютерные технологии, инновация, параметризация, структурно-семантические параметры, соціофункціональні характеристики.

SUMMARY

Kizil M. A. Structural, Semantic and Sociofunctional Parameters of the English Metaterminological System of Computer Science Sphere. – Manuscript.

Dissertation for Candidate Degree in Philology (PhD): Speciality 10.02.04. – Germanic Languages. – Zaporizhzhya National University. – Zaporizhzhya, 2016.

The thesis is dedicated to the study of English metaterminological system of the computer science sphere. The defined system is viewed as an organization of the bulk of new words and word-combinations that denote notions and phenomena of different spheres of computer-mediated reality of the English-speaking world.

The essence of the metaterminological system can be defined by its constituent notions «system», «structure», «form». The notions of «system» and «structure» were key for structural linguistics, classical terminology studies, focused on terminological systems and their units. New concepts of the systems research, developed in such multidisciplinary fields as general theory of the system and the system science, find its implementation in the linguistic research of the English language metaterminological system of the computer science sphere. Its parameterization is based on the extralingual and intralingual factors. Informatization, mass computerization, spread of the Internet-technologies, processes of globalization and dynamic development of the English language, the priority of coding of the notions and phenomena of the computer-mediated reality by its means are the main extralingual factors of the parameterization of the defined metaterminological system. Principles of systematicity, integrity of its units, structural-semantic organization determine its parameterization as an integral lingual object.

Structural and semantic parameters of the English language metaterminological system of the computer science sphere are defined on the premises of correspondent characteristics of its lingual innovations. Thus the most productive ways, methods and mechanisms of their formation are identified. The research focuses on new trends in word-formation and semantic processes in their interaction. Affixation proves to be the most productive word-formation type of lexical derivation involving not only traditional affixes but newly formed derivative elements as well. Lexical derivation data reflects the relative productivity of such word-formation types as compounding, abbreviation, blending. Semantic derivation is corroboratively represented by metaphoric and metonymic shifts in meaning.

Sociofunctional characteristics of the metaterminological system of computer science sphere yield the widest span of their usage spheres to be the technosphere proper, social and political sphere, as well as spheres of economy and business, science and education, culture.

Key words: metaterminological system, the English language, computer science, innovation, parameterization, structural and semantic parameters, sociofunctional characteristics.

Підписано до друку 14.07.2016 р.
Замовлення № 003 від 14.07.2016 р. Формат 60x84/16
Обсяг 0,9 друкованих аркушів. Тираж 100 прим.
Типографія «КИТ»

Свідоцтво про внесення до державного реєстру: Серія В02 № 166421 від 19.06.2006 р.
49000, м. Дніпропетровськ, вул. Миронова, 4, офіс 401
тел. (056) 374-02-68, <http://kit.dp.ua>